

Ljubomir Simović

Hasszán aga asszonya¹

(Drámarészlet)

Szereplők:
HASSZÁN AGA
HASSZÁN AGÁNÉ
HASSZÁN AGA ANYJA
PINTOROVIC
PINTOROVIC ANYJA
JUSZUF EFFENDI
AHMED
HUSO
SULJO
MUSA

Lénárd Róbert fordítása

ELSŐ RÉSZ

1. kép: Katonai kórház a hegyekben

SULJO

Ó, az agába bele, az ördögbe,

a szolgálatba bele!

Na meg az életbe,

a megaláztatásba!

Meg ne kívánj semmit,

ha ő azt nem kívánja!

Ne szóljon a szád, ha

az övé nem szólt előbb!

HUSO

Szétkergette őket?

¹ A fordítás alapján készült előadást 2018. április 24-én mutatták be az Újvidéki Színházban Urbán András rendezésében.

SULJO

Akár a csirkéket!

Az utolsó pénzünk adtuk oda,
Ibrahimot a városba küldtük,
merthogy ő a legügyesebb!
Ez a spicli jött, ment, kenőpénzt hányt,
aranyhegyeket ígért,
összeszedte, amit csak tudott,
kihozta magából a maximumot,
az is kínok kínja volt már neki.
Kettőt útközben elveszített,
akik megjöttek, azokkal meg
Hasszán aga csirkeólat játszott.

HUSO

Allahra, miért?

SULJO

Azt mondja, a
tábort ne szennyezzék kurvák.

HUSO

Legalább úgy... megfeleltek?

SULJO

Milyet vártál? Leárazott volt csak.
Asszony, katonai használatra.
Az egyiknek félig nőtt csak haja,
a másik kilencven kilót nyomott,
egy az sántít, másik sántikál csak,
megint másnak csorba a fogsora,
a hatodik szőrös, mint te meg én,
a hetediknek hályog van a szemén,
emezt utoljára nagyanyja fürdette meg!
Nem mindegy az?!

Négy hónapja csak a pusztaság van,
háremnőnek tűntek mindahányan!
Ő meg mint a léggel, úgy bánt velük.
Bugyogóik kutyák cafatolták!

HUSO

Máma elkergette,
holnap maga hívja vissza őket,

hogy kávéra, ratlukra jöjjenek.
Ilyen Hasszán aga.

SULJO

Nem tudod te, milyen.
Ordított reggel,
hogy az asszonyokkal torkig van örökre,
a nők miatt megy a birodalom tönkre,
hogy jobb lenne akkor, ha ők nem lennének!
És az a férjes asszony se jöhet már többet!

HUSO

Hasszán aga?!

SULJO

Persze, Hasszán aga!
Vérvörös a feje,
habzik a szája,
a dühtől még hangja is kígyósziszegés.
Mintha ölni kelne,
mondom, megbolondult,
így visított fel:
„Asszony!
Csak ha rá gondolok, megőrülök menten,
ha idejön, fogjátok meg és vigyétek innen!”

HUSO

Bár fogadott volna
inkább, ki emelne
várost a pusztában!
S osztozkodjunk el így:
jusson neki minden császári építész,
híres mérnökök, kincstárnokok,
minden kő, homok és építőanyag,
kalapácsok, vakolók, vízmércék,
ásó, kapa, cserép és meszelőecset,
kőműves, ács és minőségellenőr,
földmérő, rakodó, fúró és csavaró
meg a kőfaragó,
kocsik és ökrök, minden fogathajtó,
kompmester, vízholdó, inas és szakács,
és a legjobb föld is!

Hogy nő nem jöhet ide?
Altájon? Semmi,
csak jégkorszak emészt!
De ha csak cingár nádszál nőt ölelnék,
könyvmolyt, rózsaajkút, kozsfészek-kerítést,
cédát, ribancot, gömbölyseggűt,
terüljasztalkát, butácskát, deszkafenekűt,
adjanak nagynénit, hisztériás libát,
rongyrázót, pénzfalót, garzonjáró fajtát,
akaromkát, megálljkát, ingyenadomkát,
spicceset, kacsintót, mindenki örömét,
nagyszájút, dámát vagy benemállszájamkát,
pisist, kákabélűt, okoskát, árvácskát,
dinnyemellűt vagy épp lába-seggig érőt,
szénaszűzet, szalmaözvegyet,
hadiszajhát, csókost, imádkozó sáskát,
tishti ribit, kígyót, konyhai szűz kurvát,
párnatestűt, zsákjafoltját, bolondot,
szemkivájós-körműt, piacribancát,
dukátvadászt, tisztalábköz-mániást,
korhelyt, kényest, fattyút, férfifaló ringyót,
szoknyagyűrögetőt, kocsmaszéli lánykát,
úton-útszélit, szottyadtat, hódcombút,
eladót, sietőst, vigaszlyukat nyújtót,
bárcást, bárcátlant vagy korzettes tyúkot,
gyufatermészetűt, nadrágost, kokottot!
Szóval, lássuk csak:
követ kővel nem törhet fel ő sem,
én meg olyat teszek, mint Isztambul ide!
Ahol szoknya susog,
ott jön a pogácsa,
felsistereg a paszulyszósz zsírja,
feketén bólogat az eperfa lombja,
s a lomb alatt, mondom, vörös lesz a tető!
Ahol szoknya susog,
ott van építkezés, ott vannak mesterek.

SULJO

Okvetlen így mondd el Hasszán agának!
Ember, négy hónapja rohadunk a sárban,
mossuk le a vért és szórjuk rá a füvet,

na meg az a sortűz, amitől megléptünk!
Én még félig süket vagyok attól a lövegtől,
és most ez a hegyfok, négy hónapja, hé!
Elfelejtetd tényleg, hogy beszél az ember,
megtanulsz a baglyok csőrével huhogni!
Még egy kicsi, és még én is lombot hajtok!
Alig szedtük össze kicsit az erőnket,
alig koldultunk ki egy kis alamizsnát,
persze, nőkre,
de Hasszán aga
azt se engedte meg, hogy beléjük nyaljunk!

HUSO

Hát én nem hiszek a tulajdon fülemnek!
Azt is meghallotta, ha hét szobával arrébb
megmoccant a bársony!
Mindig jó füle volt az ilyesmihez!
Ül az egyik szirten,
s hallja, nyaklánc csörren a másikon!
Jó volt neki az öblös, az apró,
az érintetlen és a makrancos,
a török, a gyaur, a velencei,
de még az érett is, ha nem volt még szaga!
És elég, az neki nem lehetett soha!
Amit te mondasz, az túl nagy változás!
Te, nem történt vele valami?
Nem kavartak neki mérgező főzetet?
Az, hogy így megkergült, nem ok nélkül van,
talán elátkozták?

AHMED

Asszem, abban a bizonyos csatában
– és azt azért tudjuk, mi minden eshet ott –
valami bitang, egy haramia kardja
elég kellemetlen helyen érintette.
És ott megsértette igen jelentősen!

SULJO

Hogy mi volt vele –
nem dolgom, nem kérdem,
az ő ügye.
Mikor kereste

– azt mondják, hajnal három-négyig is –,
engem nem kérdezett.
Az ő szerszáma az ő dolga legyen.
Nem vagyok asszonya,
hogy panaszkodjak, ha hozzám már nem érhet.
De csak hogy tudd, megjegyzem én ezt.
Lesz még olyan rakomány a réven,
amihez az én garasom kell majd.
Keresni fog,
fordul ő még hozzám.
Bújhatok én bükk mögé,
bozótba,
nem kell nekem mindig sárba lépnem!
Megakadhat nekem is a késem!
Megbotlik az én lovam is néha!
Ázhat el a puska poros hordóm!
Mért ne ázhatna?
Az eső egy természetes dolog!
Betojhatok, épp a csata előtt!
Mégfizethetek még mindenért!

AHMED

A bükk meg ne halljon,
ne halljon a kő se,
ne halljon a néma béka,
ne halljon a bőregér fent,
ne halljon a pók hálója!
Lógni akarsz a fán te egészbe',
mint az aga bizonyos testrésze?

MUSA

Barátként azt tanácsolom,
halkabban ugass.

SULJO

Tudom, mit beszélek!

MUSA

Beszélg, beszélj, de arccal a vízben!
Meghallja valaki!

SULJO

Nem vagyok a nézetemmel egyedül!

Hogy az aga elkergette

azt a nyolc szépséget,

nem csak nekem tett keresztbe.

Hatvanöt katona állt ott!

Itt jönnek ni, kérdezd csak meg őket.

Mint a méhkas, úgy zajonganak!

Tartsd ujjad a katonák csuklóján:

szívük félrever és bőszt a kintől,

nem szépelegnek már!

HUSO

Nem katonák azok, hanem Hasszán aga!

(A katonák elmennek. Bejön Hasszán aga és Juszuf. Ahmed, akit a jelenlévők észre se vesznek, akkor is a helyén marad, amikor beszél.)

HASSZÁN AGA

A lovad zabáltasd meg rögtön.

Csak lassan, mondom, miért.

Vigyél egy váltót is,

hogy cserélhesd őket.

Amint kész, vágtsd el,

de mintha farkuk égne, úgy menj!

Hogy odaérsz,

lehet az a legsötétebb óra,

mindegy mikor –

költsd fel Hasszán aga egyetlen asszonyát,

s közöld vele kurtán,

hogy én két nap múlva hazamegyek,

de ő engem otthon ne várjon meg.

JUSZUF

Hanem álljon ki, fusson eléd?

HASSZÁN AGA

Vagy én vagyok hibbant és bicegve beszélek,

vagy te vagy a hülye, hogy nem érted.

Azt akarom, hogy asszonyom

anyjához térjen. Világos most már?

Az árnyát

se láthatja többet a házamnak.
Megértetted?

JUSZUF

Ugyan már! Te most azt szeretnéd, hogy egész estén át
beszéljelek le arról, amit nem akarsz?

HASSZÁN AGA

Jaj, nincs nehezebb,
mint a tanult embert meggyőzni:
ha „zsíros kenyér” kerül szóba,
azt úgy kell érteni: „zsíros kenyér”!

JUSZUF

Kérlek, értsük már meg végre egymást.
Te a te asszonyod
tényleg örökre elűzöd otthonról?
Válni készülsz?

HASSZÁN AGA

Igen!
Szemem elé többet ne kerüljön!

JUSZUF

Ok nélkül csinálni bármit – veszélyes.

HASSZÁN AGA

Hordágyon hoztatok ide a táborba,
így volt-e?
A hordágy is lucskos lett, mert vérem
átfolyt a vásznon.
Seb sebet ért,
négy hónapja lábadozom itten,
és a néember a négy hónap alatt
egyetlenszer nem jött látogatni!
Nem jött az asszonyság, olyan sok a dolga!

JUSZUF

Várjál már, engedd, hogy egy kicsit leüljek.
Elgyöngült a lábam.
Ülj le te is,
még pár perc, és mindketten nevetünk.

HASSZÁN AGA

Röhöghetnél? Röhögni fogsz –
fenn a karón.

JUSZUF

Mit jössz karóval?!

Hogy miért is nem jött – szóvá se kell tenni.

Mért mondjam neked, hisz tudod!

Ma reggel éppen

magad tiltottad meg a nőknek, hogy jöjjenek!

Azt mondtad, okkal: felrúgják a rendet...

HASSZÁN AGA

Azt mondtam, mostantól nem jöhetnek,

de eddig jöhettek.

Csak ő nem találta ezt méltónak...

JUSZUF

Hogy jött volna hozzád?

Azt pletykálták volna, mint a többiekről:

parázna vágy hozta hozzád, nem a féltés.

HASSZÁN AGA

Azta, de eszes vagy! Mit kezd a sebesült
a paráznasággal?

AHMED

Azért is haragos az aga,

mert fél: nem kezd már semmit...

JUSZUF

Azt beszél a csürhe, amit akar –

kit érdekel, valójában mi van,

azt választja igazságnak, ami felvidítja!

Ha az agáné eljön, s mindenki előtt

úgy beszél veled, hogy az egész had ott van,

s minden ártatlanul, ahogy kell, úgy zajlik,

pajzán nótát akkor is költenének róla.

Nincs olyan nő, aki ide betette a lábát,

s róla egy böknyi gúnysor el nem hangzott.

Meg rólad.

Rólad is mit énekelnének!

HASSZÁN AGA

Rólam? Na lássuk, énrólam
ki merne püsszeni, kinek lenne mersze,
ha engem gúnynótába fogna,
a fejét tépném én le!

AHMED

Aranyban fizetném meg.

HASSZÁN AGA

Nem, az én asszonyom kényes erre nagyon,
nem lépne nagyúri lába a táborba,
hentesek és nyakszegők közé,
a hadikórházban bűz és genny és vér van
és koszos katonák,
az írás-olvasás itt nem megy mindenkinek,
a higiénia meg egyenest nulla,
egy bicskával szelnek körmöt és kenyeret.
Ettől tán még hányna is!
Nem teszi be ide úri lábikóját!
Ha volna oka, tán jönne is egyszer,
de egy bég leánya, Pintorović bégé?
Képzeld már!
Régi úri banda, mélyen gyökeredzik,
bég lánya agáért, ha férje is, nem lép
úri palotából ide a hegyekbe!
Hát elég volt ebből!
Úgyhogy útra kelsz most,
megmondod neki, hogy a házból tűnjön el! Örökre!
Lássa meg végre,
mit kóstál úrias szeszélye!

JUSZUF

Ezt az úri murit veled bánatod mondatja.
De hadd szóljak valamit.
Amit itt most mondtál,
hogy elűzöd meg minden,
rettentően vágysz rá, azért tervelted ki.

HASSZÁN AGA

Megint ez az örült keleti bölcsesség!
Hát neked minden szar mézesbödönre szaglik?

Nón jár a te eszed?
Ezeregyéjszaka?
Seherezádé? Gyönggyel rakott köldök?
Túl sokat olvasol és képzelegsz róla!
Attól, ami itt rohad e tájon,
válaszd már el,
amit a távolból hallottál!
Ez itt nem Isztambul, ez itt csak Trebinje.
És az ott nem Bagdad, hanem Gacko völgye.
Azt mondja, a vágy volt! Mi van?
Hogy én a vágytól megkegyültem volna?
Ember, hát ha ennyi éve szolgálja lennék, jött volna,
ha szolgálatomban lókötő lett volna, jött volna,
ha nem is énért, hát sebeim miatt,
ha nem sebek miatt,
tán a gyerek kedvéért,
legalább a gyerek és Allah kedvéért
lett volna irgalmas!
Na, ítéld meg ebből, micsoda anya ez!

AHMED

Túl sokat üvölt az aga!
S mihelyst túlságosan ordít valaki,
tudd, hogy a füle mögött vaj van.

JUSZUF

Hasszán aga! Az a nő csak óvta
szeplőtlen szemérmét, ahogy a Korán kéri,
s szemérmével együtt nevedet kímélte!
Tudod, hogy hol élsz,
hogy ezen a földön
a név milyen könnyen hullik lefolyóba.
Hasszán agáné a hagyomány szerint tett...

HASSZÁN AGA

És a hagyományok
fontosabbak voltak, mint sebesült férje?
Jaj, ugyan már!
Mások szakadékot, szégyent és hagyományt
hopp, csak átugrottak, s jöttek!
A korcs szerelmet, mi meghajol szépen
hagyomány s törvény előtt – tövestül tépni ki!

JUSZUF

Te itt az erdőben szónokolsz,
ő meg a városban ül odalent.
Ha lemegy, más lesz majd.
Könnyű erdő mélyén
köpni a törvényre.

HASSZÁN AGA

Nem mondtam-e, hogy a lovakat nyergeld fel?

JUSZUF

Hát nem bírod kivárni,
hogy végre hazaérjél,
s Hasszán agánéval megbeszélj a dolgot?
Hogy elmagyarázzad?
Legalább reggelig várj,
megígérem, hogy hajnalban megyek,
s úgy érek oda, mint esti indulással!
Az csak három óra lovon!

HASSZÁN AGA

Itt a bökkenő, itt! Három óra lovon!
Láthatod!
Nem bírt az úrasszony annyit se lóháton!
Ez a néember engem mindig is megvetett,
kezdetektől fogva, nem vakultam én meg!
Nos hát, vége ennek is.

JUSZUF

Nem várhat mégis az egész reggelig?
Épp ma este kell, hogy eldőljön minden?
Hasszán aga, mi van ma éjszaka?
Mi ütött tebeléd?
Miért nem gondolsz a következményekre?

HASSZÁN AGA

A következmények már új lap, új gond lesznek.

JUSZUF

S a fiú? Hisz még nagyban szopik...

HASSZÁN AGA

Eszembe jutott ez nekem is.

JUSZUF

Mi van hát veled?

Istenem, aga, hát rettentő bűn ez!

Hogy gondolsz ezzel Allah elé állni?

AHMED

Egy ló is megmondaná, ha kérdezted volna:

az agától Allah elég messze esik.

Ha szavad ágyú volna, úgy dörögne,

Allahig az agán át akkor se jutna föl.

HASSZÁN AGA

Mondtam, hogy nyergeld a lovat

és tűnés.

JUSZUF

A pestis lassú, ha sietséged nézem.

Úlj le, és gondolkozz!

HASSZÁN AGA

Úgy fülelj,

hogy eztán nem a nyelvem szól majd.

Tizenkét éven át hallgattam tanácsod,

értettél, jól szóltál és még a többi.

Ezért túrlek még el.

Most hallgasd, mit mondok:

most ne érts meg engem.

Most engedelmeskedj!

JUSZUF

Nem fogalmazol te túlon túl keményen?

HASSZÁN AGA

A husáng, az keményebb.

És azt hiszem, épp elég eszes vagy,

hogy a husángot ne kelljen megmutatni kétszer.

AHMED

Agák kedvence voltál, s meglepődsz még,

hogy veled milyen szigorúan bánnak?

Jaj, szegény effendi! Aki az agákkal vet szelet,

az agák viharát egyszer learatja.

JUSZUF

Jól van, aga, ahogy akarsz;
nyergelek lovát.

AHMED

Bölcs egy férfi!

Gyorsan megtanulta: kis pockok a szavak,
és most egérfogó kell, hogy szája legyen.

JUSZUF

Odaérek, s lehet az a legsötétebb óra,
költsem fel ágyából egyetlen asszonyod,
közöljem kurtán,
hogy te két nap múlva házádba hazatérsz,
de ő téged otthon ne várjon meg.
Szóról szóra?

HASSZÁN AGA

Hogy látni többé őt én nem akarom, tűnjön el,
így mondd neki!

(Sötét.)

2. kép: Hasszán agáné háza

HASSZÁN AGÁNÉ

És most mit tegyek?

Miért hagyjam el a gyerekeket?

Mert így parancsolta Hasszán aga?

És miért parancsolta így?

Hogyha legalább oka lett volna,

bármilyen oka ha lett volna rá,

csak annyi, mint a körmön egy cérnaszál...

de hopp, csak ennyi: Hasszán aga mondta!

És ez elég?

Ez már a vád, az ítélet, a törvény?

Azt mondja, nem szeret?

Úgy nem is kérdezem.

De mondott-e ilyet? Hát nem!

Hét éve a házból én ki se léphetek,

attól fél, megnézne magának valaki;

valaki azt mondja nekem, hogy „jó napot”,
és ő hallgat utána egy egész hónapot.
Még a bátyámmal se lehettem egyedül.
Kimegyek a kertbe,
és dühöng: „Mért pont a kertbe?”
S most azt kéri számon, a katonák közt
hegyen, hogy nem vagyok?
Féltem, effendi, nem mertem menni!
Ha elmegyek, azt mondja, parázna vagyok,
s nem hitte volna, hogy miatta jöttem,
hanem mint egy szuka, hímszagra vágyom!
Mintha hallanám a hangját!
Hát nem hajtottam fejet
a föld, a hit szokásai előtt?
S ki őrzi a hitet jobban az agánál?
Ki vigyáz úgy bőszen a rendre, becsületre?
Szemérmét, mértéket, erényt itt ki őríz
úgy, mint Hasszán aga?
Itt üldögélve
a becsületét vigyáztam serényen,
pont úgy, ahogy azt ő akarta tőlem.
Hát ezért veszi most el egyetlen gyermekem?
Istenem, hogy történt, hogy elferdült mindez?
Mi módon?
Mintha más helyen
ébrednék, mint hol elaludtam!
Kezem az ölemben, én nézegetem,
és mintha a kezem nem láttam volna még.
Isten ha kéri – jó!
Na de Hasszán aga?
Ha a világ teremtője kérnél!
De Hasszán aga, aki bírja a birkahúst,
Hasszán aga, aki fütyörészve hortyog?

JUSZUF

Nyugodj már meg, te nő. Légy szíves, csihadj.
Rémlik még? „A béke azokkal van,
kik sokáig tűrnek és türelmesek.”
Ez a jó tanács most alkalomhoz illő.

Tartsuk magunkat ahhoz, amit értünk.
Mást úgyse lehet.
Értem én,
hová hajt Hasszán aga üzenete,
értem a határt, hová elkóboroltál.
Ott jársz most,
ahol nem látsz mást, csak a borulást
meg a szakadékot,
ahol minden rémálom megeshet.
Asszony, ahhoz tartsd magad, amit értesz!
Az aga azt mondta, menned kell – nincs más.
Tedd meg, még ha nem is érted!
Ne kérdezd, hogyan és miért!
A „miértek” löknek a tébolyba bele.
A legrosszabb már megvolt,
rosszabb már nem lehet.
Most könnyebb.
A bátyád is mindjárt jön.
Mikor hazaérsz, pihenj le kicsit,
ülj a kertbe, szőj egy pár órát,
bámulj soká egy fa kérgébe bele.
Vedd észre azt,
amit eddig nem vettél észre.
És míg ez az átok
talán jobbra nem fordul
– és végül fordulhat akár jobbra is –,
minden, amit látsz,
a vigaszodul szolgál.
Abban reménykedj,
amit ott tudsz meg magadról,
a ciprusok alatt, pár lépésre a víztől.
Gyerünk, nyugodj meg.
Néha egy tiszta ing is megvigasztalhat.

HASSZÁN AGÁNÉ

Nekem nem vigasz kell.
Én csak érteni akarom!
Miért? – ez zúg a fejemben, effendi,
és beleroppan a koponyám! Miért? Miért?

JUSZUF

Én sem értem.
Hasszán agát a csaták megviselték.
Jelentést küldtünk a győzelmeinkről,
győztünk is valóban,
de legszívesebben mind elfelednénk.
Sok vér, sok halott és még több sebesült.
Útközben eszemben volt még sok egyéb,
különféle bégek cselszövései.
Hasszán aga erről hallgat,
én meg nem kérdezem.
A bégek már sokallják
az aga kezében a hatalmat.
Szurkálják mindig valamivel.
Ezt így ne csináld, ezt így nem szabad,
ez nem a te dolgod,
ezt meg mi mondjuk meg,
azt meg nem tehetted engedély nélkül.
Mindig valami viszály.
Látszik: az uralmát kérdőjeleznék meg.
De minél inkább támadják érte,
kezében a pálca egyre kegyetlenebb.

HASSZÁN AGÁNÉ

Értem, hogy mit akarsz mondani,
de bizonyítást rosszal nem nyer semmi.
Hát az erő semmit sem bizonyít,
ha nem rosszal, csapással bizonyít?

JUSZUF

Én nem mondom, én csak gondolom.
Az aga nagyon ideges újabban,
gyakran robban, önuralma nincsen,
ahogy viselkedik – csupa randa hóbort...
és olybá tűnik,
hogyan lehetnek más okai is...

HASSZÁN AGÁNÉ

Az igazságtalanság nem válogat;
annak bármi lehet az oka...

(A szobába majdnem rohanva ront be Hasszán aga anyja.)

HASSZÁN AGA ANYJA

Itt van, jönnek!

HASSZÁN AGÁNÉ

Lehet, hogy Hasszán aga?

Vagy az aga követei?

Hogy elmondják, nem igaz?

JUSZUF

Pintorović bég az, Hasszán agáné.

HASSZÁN AGÁNÉ

Hogy érhetek ilyen hirtelen ide?

HASSZÁN AGA ANYJA

Azt hiszed, gyors ez,

de reszketek én, hogy ilyen későn jött meg.

Réges-régen érkezhett volna.

Már megijedtem, hova vágatott el.

Első dühödésében

mást is tehetett volna...

De itt jön, Allahnak hála.

JUSZUF

Szedd most össze magad, Hasszán aga nője.

Ha a balszerencsét el nem kerülheted,

legalább gyorsan magadhoz öleled.

Jöjjön hát minden, aminek jönnie kell,

és későbbre már kevesebb marad.

Gyerünk, most a javán már túlleszel...

HASSZÁN AGÁNÉ

Hogyhogy túl? Ó, szerencsétlen én!

A legrosszabb csak most érkezik!

(Belép Pintorović bég.)

HASSZÁN AGA ANYJA

Hallottál, bégem, a szerencsétlenségről?

PINTOROVIC

Jobbra ennél én nem is számítottam.

Készen állsz, húgom?

HASSZÁN AGÁNÉ

Hogyhogy „készen”? Mit jelent a „kész”?

Összehajtottam-e a ruhám?

Az ékszerek szépen egy dobozba rakva,

a gyűrűm mind számon?

Hogy készül erre az ember?

PINTOROVIC

Azok kint az ő ládái ottan?

HASSZÁN AGA ANYJA

Azok hát.

PINTOROVIC

Azokat a fiúk majd kiviszik.

Nincs itt mire várni tovább.

Vége van hát? Megyünk?

HASSZÁN AGÁNÉ

És a gyerek? Tőle elköszönhetek?

PINTOROVIC

Jó, búcsúzz tőle,

de búcsúzz tőle gyorsan.

HASSZÁN AGA ANYJA

Hirtelenkedsz a lóhátról, te bég!

Azt kérdezem, hogy

segíteni tudsz-e?

A megoldás tán a te kezvedben van,

hogyha tudsz, hát segíts,

lelkednek is könnyebb lesz.

PINTOROVIC

Milyen súly nyomná épp az én lelkemet?

Hasszán agád tette mindezt veled,

vagy tán én?

Mit akarsz tőlem?

HASSZÁN AGA ANYJA

Nem tudom, hogy bűnös-e az aga,
de azt tudom, hogy szerencsétlen.
Talán tévedek is, nem először volna,
de hallgass meg legalább.
Az utolsó remény te voltál ma reggel.
Hasszán agán könyörülj meg, kérlek.
Hogyha meg is ingott, azt nem tudjuk, miért van.
De neki volt mindig legnehezebb.
Hasszán aga sok felkelést tört le,
pletyka tárgya, mennyi vérbe fojtva.

HASSZÁN AGÁNÉ

Tudom, milyen ingujjakat mostam!

HASSZÁN AGA ANYJA

Senkinek annyit tennie nem kellett.
Annyi vér omlott ki elé ajándékképp,
amennyit neked fel sem ajánlának.

HASSZÁN AGÁNÉ

S a vér fejre száll...

HASSZÁN AGA ANYJA

Ott kezdte ő, ahol kezdenie kellett.
Más tészta vagy.
Neked rég elkezdte dédapád a harcot,
vagy valaki más volt, de örökbe kaptad.
Ne mérgelődj, nem azért mondom neked mindezt.
Téged a neved óv, régidóktól fogva,
de Hasszán agát csak a buzgósága.
Tudod te, mit jelent
az ő iparában
a nagy buzgóság.
Neki azt is vérrel kellett bizonygatni,
amit a dédapád rég bebizonyított.
Ami neked biztos, neki bizonytalan.
Álmában is
reszketve fordul, úgy védi magát.

Tudom, kötélfonó is lehetett volna,
ahogy azt csinálta megboldogult apja.
Ha ezt mondd, azt kérdezem erre:
a határt ki erősítette meg?
Te futsz talán lóháton, esőben
lóhalálban a határvidéken?
Ne szakíts meg, te bég...
Te már sietnél,
de nekem kicsit több időbe van ez.

HASSZÁN AGÁNÉ

Idő kell még ott a kisgyereknek,
róla mind megfeledkeztetek.

HASSZÁN AGA ANYJA

Ki várt volna mind a sok agák közt
hét évet, hogy gyermeke szülessen?
Ki rettegett volna hét esztendő,
szül-e az asszony majd egy csecsemőt?
De Hasszán aga, látod, kivárta.
Nem nehéz azt kitalálni, miért.
És mostan, hogy öröme teljes lett,
nézd csak, mit csinál!
Úgy tűnik, elborult, hogy nem ítél tisztán,
hogy a sok vér végül a fejébe szállt,
mentőöv kell neki.
Elmebaj ez, bégem,
és az elmebajban nincsenek szándékok!

PINTOROVIC

Azt mondom én erre kurtán, világosan,
a te Hasszán agád magánál van egészen.
Velem igencsak józanul társalgott.

HASSZÁN AGÁNÉ

Hogy?

PINTOROVIC

Ma reggel!
Mikor jelentették,

kérdeztem magamtól: na most mit csináljak?
És úgy gondoltam, hogy a legjobb az lesz,
ha meglátogatom Hasszán agát. Érted már?

HASSZÁN AGÁNÉ

Mondott-e valamit?

Megkérdezted tőle azt, hogy miért?

PINTOROVIC

Ha izzadt lovamat faggatom, vagy ha
megkérdem a követ, amihez kötöttem,
többet ér az.

Nem hagy Hasszán aga teret az ép észnek,
beszélgetésnek, kérdezősködésnek.

Miért? Azért, mert így adta parancsba az aga!

Gyerekek csörgőre nem elég ez az ok!

De te ne félj, érted?

Hogyha egy láng kialszik,

nem lesz attól sötét még mindenütt.

Nem vagyunk mi szélkakasok tetőn,

hogy a Hasszán aga szelének forogjunk.

HASSZÁN AGÁNÉ

Mit kerestél Hasszán agánál?

PINTOROVIC

Ártatlanság-igazolást, hát mi mást?

HASSZÁN AGA ANYJA

Akkor hát eldőlt, végleges.

PINTOROVIC

Mondtam neki,

hogy én igazolás nélkül haza nem viszem.

És nem voltam bágyadt-szelíd.

Itt van, nézz ide:

itt van az igazolás Hasszán agától,

tanúk előtt írta alá,

hogy téged ő nem elűzött innen,

hanem hogy a házasságod semmis vele,
hogy most megszűnik,
újra férjhez mehetsz.
Itt a kézjegye.

HASSZÁN AGÁNÉ

Mit mondasz?
Azt mondd, a házasságom semmis vele?
Nem létezik? Törölték?
Az a hét év nem történt meg együtt,
és a gyerekem se történt meg?
Én hülye csak szenvedek, sírok,
te meg úgy döntöttél, meg se történt!
És Hasszán aga ezt így aláírta?
És most minden rendben, fakadjak netán nótára,
itt az igazolás?
Minek nekem?
Allahra hát, mutasd azt az igazolást!
Be lehet vele a sebeket kötözni?
Azt az igazolást meg lehet szoptatni?
A kölykömet a mellről letépik,
érted ezt?
Érted, bátyám, Pintorović bég?
Az aga gyermekemtől megfosztott tegnap,
te meg már délután újra férjhez adnál?
Máris?
Ilyen bölcsességet bolondházban se látni!
Hogyha mindezt lehet,
mért nem főzünk kávé dzsezvában a nappal?
Effendi, látod-e?
Nem csak az én eszem ment el kirándulni!
Elveszett a kölke, esze is vele ment!
De az ő eszük, az mitől ment el végleg?
Mi vagyok nekik?
Ágyúgolyó, mellyel egymásra céloznak?
Az se – kicsi vagyok.
Idetehetsz, odatehetsz, átrakhatsz,
csavarj be,
csavarj ki,

végig el és hagyj ott,
belém szősz, majd szétfejtessz, majd újraszősz...
Na te agyag, korsót gyúrjunk belőled?
Borospohár lesz, váza, te agyagtömb?
Esetleg cserépsíp,
vagy tán fazék?
Az agyag legalább nem szól vissza...

HASSZÁN AGA ANYJA
Nyugodj meg, lányom.
Nem látod?
Mindenkinek kénfüstös a szája.

PINTOROVIC
Te, öreg, hallgass.
Te meg –
csókold a fiad, és indulunk!

HASSZÁN AGA ANYJA
Eriggy, lányom.
Ma nincsen másféle beszélgetés itten,
csak hiábavaló.

(Juszuf kimegy.)

Látod, hogy értelme, az nincsen.
Csak azt látják ezek,
ami a víz színén úszik.

(Juszuf a bölcsővel be.)

HASSZÁN AGÁNE
Itt az én áldásom,
a pólyában ragyog...
Allah fénnel teli bölcsőt küldött nekem...
Almaarcú pára...
A mellnek de jó volt a szád szögletében,
mint a bűnösöknek Allah kegyelmében...
Testvér!

A Korán azt mondja, két évig szoptassam!
Addig legalább egy év van még hátra!

PINTOROVIC

Találnak majd gyorsan dajkát, ne félj ettől.
Rendben lesz minden.

HASSZÁN AGÁNÉ

Rendben lesz minden!
Halled, mit mondanak? Rendben lesz minden!
Mintha szuka szült volna: mindegy,
így maradsz-e, anyád teje nélkül...
Olyan gyengécske vagy,
hogy már én szégyellem magam...
A szégyentől nem merek ránézni...
Élsz – és úgy sirasson téged meg az anyád?...

(Ráveti magát a bölcsőre.)

PINTOROVIC

Istenem, nézz már rá, kérlek!
Most talált jelenetet csinálni?
Nem akarom a vadkant a vályúnál bevárni!
Nem azért nevelt fel engem apám,
hogy a vadkan jól megvacsorázzon!
Kelj fel onnan rögtön, és indulunk!

(Sötét.)